

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 15.

НА ЦЕТНИЊУ, У СУБОТУ 12. АПРИЛА (26. ТРАВЊА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 6; за год. 3; четврт год. 1. 50. и за СРБИЈУ год. 7; за г. 4. 3. 50.; четврт 1. 75. и за сва друге земље год. 8. по год. 4; четврт год. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчаних. Издавач и све наруџбе међу се администратора, а допис уреднику на Цетине.

ЦАР У БОКИ.

Његово Величанство цар аустријски долази у данашњи дан у Котор, у најближо нам сусједство, у Боку которску. Већ због тога изазива се и ми најријетније побуђени, да поздравимо цара велико сусједне или државе са најријетнијим чувствима, која потичу из најбољих одношаја, што владају међу Аустријом и Црном Гором и која се појачавају пријатељством, што постоји међу Њ. Вол. царем аустријским и Цег. Св. нашијем кнезом.

Пријатељство ово не представља само редовно, ничим непомућивани одношај међу Аустријом и Црном Гором, него је оно чиновника већег значаја уздигнуто над ствари, које обично међу државама у редовном стању постоји. Такав одношај вишега пријатељства Аустрије и њезинага узоритог владарца према нашој отаџбини, осим многостручних чиновца у државнијем пословима, засвједочен је сјајним и усрдним дочеком и суверенским почитањем, узаванијем нашег свијетлог Господару приликом последњег боравиња његовог у Бечу.

Слатрајући царев долазак, тако рећи на саму границу своје државе, срећном и радосном приликом, Њ. Св. наш кнез сићи ће, као што смо већ у предпрошлом листу јавили, у Котор на састајак и поздрав с царем. Ми поздрављемо овај састајак не само као акт обичне куртоазije, него му се и радујемо и поздрављемо га као догађај, који ће засвједочити данашњи пријатељски одношај црногорско-аустријски и дати за будућност нове и јаче везе пријатељству моћнога сусједа и кнеза нашега.

Осим овога ми дијелимо радост и наше браће у Боки као и у цијелој Далмацији због царевог долазка. Земља је ово, и ако природне лепоте па и богатства вуна, доста замјерена, па због тога сиромаштвома овладана. Као што су за ту кривицу одговорно прошле владе, оне су узрок и многојем неправдама нанесенијем чувству и духу и животу народа српско-хрватскога. Но када се цар ријешно на овој не лако пут по Далмацији, он се ријешно и да помогне народу у њој. У сваком мјесту, на свакој стопи, гдје је био одушевљенијем поздравима предусретнут, поздрављен и заступањем, цар је јасно показивао ту племениту и милостиву наміјеру своју. Без сумње су најзначајније ријечи, које је изговорио на поздрав г. Љубине, предсједника земаљскога сабора у име цијелага народа:

„Срцу ми годи, да се налазим међу овим јуначким народом, који како у срећним тако и у несрећним данима увијек је вјеран био којој кући и царевини, те високо и поносно чак у далеке крајеве свијета носно аустријско име. Моје ће брже бити увијек обраћене на развјатк ове земље, коју, ради њезина положаја и извренијех својстава њезинијех становника чека да запреми важно мјесто међу покрајинама мога царства“.

Цар, једино и долазећи с том племенитом наміјером, узвишање земљу и народ, невоље и потребе његове и то познање његово биће пречуга неправдама, које су до сад владе по својој расположењу или нахођењу Далмацији наносиле, и биће извор развјатка и напретка њеног, и ако то

неће могућно бити оног брзином и у оноликој мјери, како многи представљају.

Српско-хрватски народ у Далмацији са осјећањем оданости и с том жељом и поздрављеном онако одушевљено свога владарца. Са истјевим одушевљењем поздравља га у данашњи дан и српски народ у Боки которској, којем жељно, да му нађени признањем и уважењем осјећања и жеља у милостива владарца, наступи срећни живот.

МАЂАРИ ЈЕДИНИ ТЕ ПСТИ.

1. о. и била је опет једна врло бурна сједница, кључ се чешће мовалује у угарском сабору. Природна пошљедина надутости мађарске и незадовољства угнетенијех немачарскијех народа! У Угарској, осим Мађара, и у свему свијету, који су Мађари били обсељени и скоро задобили својим пошљедним слободњачким развјатком, овладао је у последње вријеме увјерјење, да Мађари нијесу за владу, да они својом великомађарском политиком не могу унапредити, ни одржати Угарску, гдје немачарски народи сачињавају огромну већину, а Мађари само мали број има. Све је задуго, Мађари хоће на силу Бога, да су велики народ, да је Угарска чисто мађарска држава. И њихов Мухамед Кошту, да се позврати у Цетину био би могао имати десетина мађарски министри, па какав је и „слободар“ Тиса. За то се ми нијесмо ни могли одати наду, да ће Тиса, жестоки опозиционар прошлијех влада, бити праведнији, или, што исто значи, мудрији и расуднији од својијех предходника према немачарскијем народима у Угарској, а тимејем мање још, што га позвијемо као задргу Мађарину.

Његову и садашње мађарске владе вјерну слику да изнесемо читавијем, саопштићемо овдје једну појаву из поновитог сједнице уг. сабора.

На дневноме раду бјеше основ закон о дограђењу куће народнога позоришта, која ће се извојављивати и за коју треба зајма 300,000 фор. на акоризацију.

Свет. Милетић у својој говору разложи, да се и у овој основи изражује тежња владе, да се свим могућим средствима помозне интересима мађарскога народа. (Мађари и владини људи вичу: „Тако мора бити! То је право!“) Субвенције, што се дају школама, унапредују се на мађарске школе, а небуђајем по глорној Угарској затварају школе, јер у њима има и Словаци. Да сам члан мађарскога народа, вели, стидио бих се пред Јевропом и пред свијетом сиротињу убогих народности узимати за позоришта, докни се школама народности узимале потпора.

Па то извјештач Хусар одговори Милетићу, да се знам трудити заподјети расправу о народностима. (То је питање. У.) Сабор ће и земља влада пристајати уз владу, (То је још веће питање.) догод се брине за интерес народа (нарavno и мађарскога, па ту се баш варате. У.) У осталом позоришта је заклада заклада мађарска, којој су Срби врло мало допринијели. (А ужасни порез? У.) Препоручује основу.

А. Тиса је за основу. Говори, да Милетић неће доживјети неселе, да дође до расправе о народностима. На пошљедку пита Милетића, како може сједити у саборници, ако се не броји у Угарски народ. (Овај женјалини говор пристао би тамај за турски парламентар. У.)

Др М. Полит рече, да је оно, што је казало заступник Милетић, начелно питање. То начелно питање састоји у том, да ли ствар о по-

зоришту једне народности (приговори, немир) може доћи пред законодавно тијело Угарске. Он поња ствари оне, који су за основу. Они предлажу, да је Угарска народна држава, а када је тако, онда дашто да ствар о позоришту може доћи на ред. Но говорник и његови другови не суде тако. Они сматрају Угарску државом народностих (велики вика), а по том или ствар не би никакво сијела на ред или би се морало старати и други народностима за позоришта (вика).

Надље рече говорник: Ви можете овдје, гдје сте у већини, декретирати, да је Угарска држава народна, но ни не можете декретом саграти статистику, која каже да смо у већини ми немачарске народности. (Велика вика и приговарање.) Извјеститељ рече, да се сад не ради о прилогима за мађарско народно позориште, већ само о употреби заклада. Ако је тако, онда би се морао овђе расправљати и о заклади српскога позоришта (вика: зар позоришта у Биограду? на коју говорник одговори: ни Срби никако и овђе позоришту закладу). Завршио је ријечима: Догод некаже свага, да милијоне Словака, Срба и Румуна претворите у Мађаре, докле не можете овђе расправљати ствар о народном позоришту. (Велик немир, вика и приговарање.)

Министар унутарних послова, Коломан Тиса, одговори сљедеће: Поштована кућо! Штовани предговорник рече, да би овђе на ред могло доћи ствар о српском народном позоришту или онако, као што је год дошла о мађарском народном позоришту и даље, да се у та различна схваћања, и то што ми држимо Угарску народном државом, докни он тога викала није.

Ја мислим, штовани кућо, да је угарска управо онакова држава, као што је већина јевропских држава, по којима стварају држављани разних језика и разне народности, због тога нема држава ван само једно име: француска, српска, другђе румунска, овдје пак угарска држава. (Одобравају.) Овазујем њаво овђе, да се ту не ради само о схваћању (Живахно одобравање), већ о питању законитости. (Живахно овђе одобравање.) Г. заступник може овђе у саборници одрјешито изразити своје мишљење, првма је директно са законом у противречању, јер светост куће штити и незаконити ријеч, но ја га чиним позорна, нека нишомто не куша изван ове куће ширити или удјелотворити незаконито своје схваћање (дуготрајно бурно одобравање и плескање), јер ће се одмах чим се даде на покуш, потпуно освједочити, да је угарска држава за свако потповање још доста снажна, да сатаре своје непријатеље. (Одобравање без краја и вика, „Е-ле-е“ и плескање са свих страна.)

Само удар човек као Тиса може сравнити Угарску гдје је Мађара највише са државом, гдје живи један народ и само слободан као Тиса може тајничком пријетити, као што он Политу пријети.

У осталом, ко је пријатељ Угарске може је сажаловати због оваквијех појава, а ко јој је непријатељ има пуно разлога, да ни се радује.

ПОВРАТАК РУСКИХ УНИЈАТА У ПРАВОСЛАВЉЕ.

Ове се године појавио догађај од великог политичкога значаја за унутарњи развјатк простране државе руске. То је повратак у православање оних Руса у западнијем губернијама Русије, који су концем 16. столећа под утицком католичке њина завладавине Пољске, прешли били у унијатство. Покрет се је започео на сједнице губерније, гдје су окружа бјелско, млодавско, констаниновско и кидиско већ 12. Јануара ове године покретом својих свећеника дали најава,

да желе бити припадници криво руске православне цркве. Влада је наредила одбор који би извидео, да ли се сам народ латинских околних слаже са изјавом, коју је учинио његово свештенство, а иза тога присиљено је свечано прихвати оних околних православља.

После тога пређе поврет у љублинску губернију и холмско свештенство на скупу, који држише 20. Фебруара о. г., изјави жељу, да буде и оно припадано у православља. По изиђењу одбору одути се депутација из љублинске губерније, придруживши заступника из сједленске губерније, у Петроград, да се представи цару и преда му адресу са стране прешлах у православља. У Русији се особитим одашењем прича, како је ову депутацију предводно уз главног пароха Попела и Никола Поцинеј, потамак Иштатија Поцинеја, епископа Владимиро-волдинскога, који је заједно са луцким епископом Фирилом Терлицким извео унију с католичком црквом на брестском сабору г. 1595.

26. Марта присуствовала је депутација свештој божјој служби у цареву двору у Петрограду, гдје је примила посјет царев и многобројних чланова његове обitelji. Цар је на њихове изјаве одговорно шадећим слогом:

„Саслушавши са особитим задовољством ваше изјаве, ја првије свега захваљујући Богу, чија је благодат удахнула вам благу мисао, да се вратите у криво православне цркве; кој су припадали ваши ђедови и она вас сад опет прираширеним рукама. Хвала вам за ову утјеху, коју сте ми прибавили, вјерујући вашој искрености, и уздају се у Бога, да ће вас он укријелити на томе путу, који сте ми доброхотно изабрали“.

После овога цар је разговарао благохотно са многима између њих, и изручио им своје и паричне дарове, који су се састојали из велелепних икона, одређених за оне цркве, које су се вратиле православља.

У адреси, коју су они изручили цару, каже се, да се је ушледе благотворних реформа, које је цар узео унутрају управу земље, пробукао дух старог народнога и прилепог јединства рускога народа, и да се је ушледе тога појавно са свим природан покрет за повратак у круг остале руске браће. И доцна док се је ово догађало у Петрограду, у Јанови нове 24 парохије очитоваше жељу, да буду и оне прикљене у православља ушледе чега је метрополит варшавски Јоаникије похрило на мјесто, и служило свечану службу, те их укријелно у њиховој намери.

Као што се види, овај је покрет од веома велике важности. Прешлах до сада у православља има већ око 100 хиљада. Али важност овога догађаја добила особити облик кад се узме у обзир, да православља у Русији видио напредује на свима тачкама, и према Јапуну и према Киргизима и Татарима и према католицизму на западу.

Овај велики успјех, пошто га предочисмо и који се у Русији са свим особито тумачи и осјећа, без сваке ће сумње утврдити њеке тежње, које се истини и то многим руским државницима чине не раздруживи од самога развитака колосалне Русије.

Обзор“ до коме ово свопштество додје нашољедку: У гласилима заступајућим неодвисно мишљење у овом питању, тврди се, да овај обрат није са свима својеволан, него да је ту било притиска, наговора и других моћних средстава, који су највише свешеничке поглаваре добили, а за овим се онда народ повео, који да право још нити несхваћена доминација тога покрета. Ми међутим морали смо ово питање, свакако важно, по публицистичкој дужности предочити.

Д О П И С Н

САРАЈЕВО, 19. Марта. — Не могу пропустити да вам не јавим о великој неправди и напасту којом зевски по обичају и природи својој Турци гриуше на одлишњег честитог трговца и родољубивог Србина Гавра Јелића.

Прошлених дана заште слуга Јелићев допуштено, да оде послужити својем брату своме у једно село. Јелић му допушти, слуга оде и опет се врати, и тога дана као обично радио је свој посло. У вече оде и лебно у своју собу. Кад у јутру сви се довања дигли, али нема слуге, да

дође на ручак. Оде једна слуга, дува на врата, дође га, не одзива се. Дође и Јелић са домаћинима, слониле врата, али како се упрестале, када угледаше слугу објешена о греда и под њим столицу обавезу. Испусти се одмах и сав кошњелук, као што је то обично у таквијем приликама. Истог дана уклапају несретнога слугу. Јелић поручи за брата му и кад овај дође, ушта га је да му брат долазно, одговори да јесте и да је нешто дуг отишао због њенијех домаћенијех послова.

О овоме догађају била је и власт извјештена али никакву вистрагу није предузела. Тек посланије толико дана позове Гавра Јелића у убужет и рече му да је он свога слугу објесио. Гавро је казао онако како је било и што је знао и оправдао се лијезо. Али залуду то му ништа не поможне, јер влада хоће, да је он крив, јер је прави Србин, на хоће да га смачне. Башине га у таваницу и не само њега, него и жену му и ђену и слугиницу и друге слуге Гаврове. Не може се опшати жалост оне несретне фамилије.

Кад виђеше одашњи грађани, да влада хоће на правди вишења Бога да натура злочинство на Гавра, стану се пред владом заузвати и својим животом јемчити за Гавра. Но ни то не поможне и ако је и сам валија увјерен, да је Гавро невин. Тако буде Гавро осуђен на вјечити робују, да окала њеу и Авриси, као што је већ многи Србин. Најослије силује се валија и мјесто тавнице осуди га, да шата три хиљаде медуна. Да, чудне мисли! Но то је влада и била најмера валија, да само до новаца дође.

Нема Србина у Босни и Херцеговини, који не жали доброго Гавра Јелића. Но што ћемо, то је правда турска и кад се тако што може догодити у главноме граду, гдје се седим бивајера јевропскијех свију, мислите, што се по Босни ради и догађа.

Из БОКЕ, 7. Априла. — Све од дана од када се поуздано лочу, да ће Њег. Величанство Франо Јосие I. прешлишом посјетом Далмацију и Боку милоствено удостојити, поче се на цијелом народу особито радост и задовољство опажати; те отуда и сјајне припреме за љепши дочек царев наступише.

Наравно лаш је народ у овој краљевини и особито у Боки которској то парско благовјештање са највећом жељом и најдубљом надом у сјајнију будућност своју примио и пригодно, јер лично пропунотвање владочесно не само што ће кроз пронаћи у срцу бокешки јунака, владашку приврженост и вјерност, него ће се очински побринути о моралном и материјалном благостању њиховом; те надокнадити и изравнати све оне грдне недостатке, који су кроз толико година подгриваван корјен сваком напреду и развићу свију умни и стварни интереса истог народа.

Приликом овога знаменитог догађаја јако би се о себе и народ огријешили сви поглавари и већи свјетски и црквени достојанственици, кад би и највању патику и невољу заступљених чланова, пошто им то света дужност налаже, ил буд под којим видом затајили пред бистријом оком владочесних изнетица.

Из поуздана извора дознасмо, да ће се два црквена поглавара у котору Петрановић и Маркић код Њег. Величанства заузети за материјално побољшање свога подручја свештенства, којег свротноња сваку границу превалици!

Слава таквијем старјешинама! Њихова срца поштено чувствую, те не могу на дуље равнодушно подносити и гледати једнаковање голог и гладног, трудног и уморног свога свештенства; које напреднуто данокоћина бриганца, од свију чиновника и чиновничца, од свију писара и писарчића на срамоту и понижење високог званица јунаку просјачку награду узима! Ил јасније: један највања писарчић добила годишње за труд из државне касе од 500 до 600 зворника један парох државственица 120“.

До душе њих се рашта влада учела са нараштај пошти.

Ми заиста срдечно поздрављамо најмерени корак двју црквених поглавца, а не двојимо, да се њеке истом стазом и остали главнији органи народни упутити — и садл пни икада потражити лијека силних и великих болестива свога народа.

ЦЕТИЊЕ, 11. Априла. — Г. А. Стурџа, заступник Румуније при двору Њ. Св. кнеза Николае, дошло је у пролазу сриједу.

— Због успришенијех вјераних ишло је о њиј лист данас.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ

Холмург — 1870.

IX.

Њемци су добри јунаци, но ни један народ то им неспријате. Као да и они сами о томе сумњају. Међу тиме њихово јунаштво спорије се из далеке прошлости. Сто година прије Христа, када су Римљани стајали на висини своје војне славе, једно јутро стагао је у Рим страхотни глас, да се на Ријецци Рони, од сто хиљада римских војника једна десет хиљада снасно; друго све изгинуло. Њемци су их победили. Нигда до тога доба нијесу Римљани такав пораз имали, није нијесу њихови војници на једанпут тако сагрвени били као ту. Са уздаком чули су пријетбу поруку њемачких војвода: чувајте се њенијех војника који истинајет година нијесу под кровом снавали. — Кад су их год доцније Римљани побједна ишли су захвањати своје бољем оружју, лукавству и бољем војном искуству; вољак свака их је побједа скупо стада. У борби обично Њемци у првијем редовима повезити су се међу собом појасевима, да не може ни један умлакути; кад они изгину борили су се њихове жене иза кола, када и оне поладују, бравла су њихови пси крпале љешеве својијех господара. Ништа се није предвало; жене су често своју дјецу поубајале а себе својом дугом косом удаљавале, само да не падну непријатељу живе у руке.

Римљани су ударили на Њемце из данашње Француске. Август пошле Друзуса с војском на њих, који је неколико пута преко Рајне прелазно по с валијем успјехом. Њемци свагда се повуку у шуме док не настане зима, а тада су и сви Римљани морали бјегати из пусти земље. — Када дође Тиберије, други римски војвода, позове њемачке које к себи на вјеру и задржи их у тавници, но они валећи да су тако преварени, сваки себе убије. За тијем Тиберије удари и сву Њерманију с војском посједне; путове кроз шуме направи, градове за своје војнике подигне, латински језик и римске законе и обичаје уведи; многе одборне владите пошле у Рим да се тако науче и приштоме, међу њима је био и Херман, који је доцније учинио договор да Римљани на Њемачке и стријебе. Варус је тада заповиједао римском војском. Кроз све лугове разијезио се глас ослобођења; од Елбе до Рајне устану сви Њемци против римске војске, која је с поузданош ишла напријед сијечући грмове кроз велике шуме и прашећи себи мостове, а Њемци није нијесу могли вијети. Једне вричане ноћи кад је киша пљуштала, кад су вјетрови грмове изваљивали, изнепада са свијех страна, ударе Њемци које је Херман предводно. Римљани међу којима бијашу и њихове жене и дјеца, забуне се и поину бјегати, иза сваког дрвета смрт их је сретала. Мостови били су покварени, путови обавезијех грмивика засјечени, бура је једнако трајала; Њемци се са свијех страна сустигну и као бујица киша на њих ударе. Варус и многа боља Римљани кад виде да је све изгубљено, пробуду се својим наченима. Они други изгину али их Њемци повјешају на гране растове, али их покољу на жртву пред олтарима својих богова. Мало их је доспјело до Рајне. Цијели Рим био је погружен у жалост кад је за ову несрећу своје војске чуо; Август као изваји себе тражао је по соби, дувао се у главу, и важно: Варусе, Варусе, позвати ми ноје легионе. — Али она су сви лежали у хладним шумама Њерманије. Август од жалости пусти браду да му расте. Та је побједа спасла Њемцима њихову народност и њихов језик. Да су остали Римљани међу њима они би данас имали њени родољубски говор, на подобје Италије и Француске.

Без сваке сумње они ратови Њемца са Римљанима почетак су образованија Њерманских племена. Оружје и одело што су уљачкаки виђели су да је боље и савршеније. Они су их послали и кушали су да их и сами право Питомији обичаји непријатељно дошли су и разликијали се даље међу њима. Зидана утврђења која се и данас налазе остала су им од Римљана. Сад Друзус, први римски војвода који је у Њемачку дубље продоро, осни Мајнци, основно је црме

nedostojn gridnja. С мило је дошао двадесет
друге римске легије. Она је дошла управо из
Јерузалима. То је била она иста легија, која је
привела Исуса Христа на Голготу; из те легије
војводи дјелили су хаљине Христове под крстом.
Они су преврштени из топле Сирије на хладни
север. Тамо су ишли и разорили црјеталује др-
жавне и вароши, и расели на врст онога који је
крстовједно благодат, љубав, милостињу; а овако
на сејвер дошли су међу сурове народе, и по-
дали оно што су на југу објавили. Зјадали су
државе, уводили законе и положили тежак цивил-
изација и хришћанској вјери. У том истом леги-
ону налазио се један рјечит чојек по имену
Вресендије, на кога су дјествовале Христове
речи. Он их је причао дивним ћервањем, они
у њх привали и почели се по њима водати и
као јако по јако буду приступил Христовој
важди.

Данашња Италија, за то што је њихов
мил, и што себе сматрају за праве напљеднике
старих Римљана, не могу никак да се наликну
на ту криво, да их је њевачка народ надмашно.
Они слабо уважавају Њемце, јерко им њихова
добра својства прилажу: кад о њима говоре ка-
жу се у њихови рјечити јако њакост или зно-
кост. Осим њих, на Њемце поред толиких њихо-
вих добрих својства, поред толико њиховог од-
личног напредка у свјазма, струкама људског за-
нлиња и знања, сви сусједни народе чудоватно
оном погледају, они се њихови пропагандици и
производима слаже и пољузу у онет на њих
крпе. Французи кад спомене Њемце, меку излете
рјечи: стога њемачки; Италијани обично каже:
всето њемачко. Слава и сви јужни народи,
некузикијућа или Мађаре из броја народа, кад
што год хоће да поведу обично реку: швабски
посла. Сви, но изузимајући или Турке кажу се
уваједени, кад их ко год реку: црвени си Шва-
ба; — међутим свијем је јако и доносе се,
кад их се рече: прав си Француз, или прав си
Рус. На и сви Италијани који се њевоју зашто
бојати од Њемца, погледају на Њемце са злоб-
них очима. Један тузек и научен Италијан нејадно
је каже: најважније пропаганде о којима се сви
народи слаже, јако захвалити најглуђем наро-
ду. Њемцима; а јорд Бајрон пише: изнећу свију
Гота (Њемца) вољак јако Гета.

Прије неколико година, у Италији недалеко
од Рима, јестано се да живи неко вриеме јед-
ан брбат њемачки прича, који бјеше учен и
мудар. Он се познао и живео у пријатељству са
многојем италијанским менаџерима и богатацима.
Зједно су дошли и чистали се. После неко-
гог вриеме науче Италијанци да искује Њемце.
Један богатш позове тога прича на гостбу у
своју палату. После њијне вечере, буде и јед-
на театарска представа давана. У тој представи
Њемцима се врло подобијаво. Ту су они номи-
јами као глумци и пљашавци. Представљаво се
се вако чет Њемца о пушчаки ју на једног
леца, па од страха заклавају се један за другога;
како кад се батка неће почне ачу своји-
јем непријатељима: непуштају овако јака људи, и
још миете друге длауности, којима су се господи
у гостоје италијанске смјали и рукама пљеска-
ли. При тој представи сви су често на њемачко-
га прича подобијали оком погледали, но и
прици гласно се смјали и рукама пљескало. —
После некога вриеме позове тај прича то исто
друштво на чјет у свој двор. Највећу оставијих
забова буде такође и једна позоришна представа
давана. На бани узаше се стари римски Цицерон;
мега је за руку водио дух. Цицерон како ступи
већ на столу њеволико књига, отвори их, и
види да нијесу руком писане; зачуди се. Његов
вођ поклаже му штампарију и објасни му како се
књиге сада не морају руком преписивати него се
штампвају. Цицерону буде мило и рече: то су
који потонци измислили. — „Не, одговори му
вођ, то су Њемци пронашли“. За тијем нају
један млади шпан сат, коме се Цицерон врло
обрадовао, кад је свјазо шта је, и гласно рече:
далеко је дошао разум војега народа; — „не,
одговори му вођ, то није њихов посат, то су
Њемци изумјели“. У нешто вриеме дође један
ловац, олали пушку и убије према себи једну
птицу. Цицерон узме пушку и почне је загледати,
а вођ му поклаже барут и рјачија му какву
снагу има тај црни прах. Ах, повиче Цицерон
редосто, то су јако вођи храбри Римљани могли
ствелити; — „не, одговори му вођ, то су
Њемци пронашли“. — Онда Цицерон повиче:
кад су такве ствари измислили и пронашли дивни
Њемци: да се какијем чудесија занимају се

који Италијани, потонци какијем, ок Римљани! —
„Ево твојијех потомака“, одговори вођ; и у и-
сто вриеме испочи пред њих на бани један и-
сијелан Италијан са два вајлима; за њих узаше
се из длаке један Савојард звржади и свпра-
јући у њску музку, за њим ишрја неколико по-
дунагих лезарона, вајући и просећи. Цицерон се
сневесељи. Покрпе лице својијем дугачкијем ску-
том, обори главу преда се и оде. Цијело је
друштво кутало. Нико се није смјало. На њевачки
прици није се смјало. Суира дан одпутовао
је из Италије.

О ВОЊАРСТВУ.

Г. Натоневан држао је у Новом Саду ово
предавање о воњарству. Ми га саопштисмо овдје,
како га је „Звезда“ у изводу допијела, и пре-
поручујемо га особито памњиве учитељима због
чега га и дописано цијело у једном броју, са
њемом, да буду побудени на покушај, за којим
рад веће воња изостаје:

„Прво је навео: да ваља у оном као и у
другом подузећу побудити у народу вољу и љу-
бав к ствари, а у томе треба да су свештеници
први; у срцу народа живећи најбоље могу по-
дизати своје на све што је лепо и корисно, код
свију народа су свештеници највише у овој
струци учинили. Није љеност народа крива, што
није пуно воњака свуда, него незнање и пред-
расуде, а против томе стоје свештеници као свети
борци учитељи и узори. Степен на којем воњар-
ство у ког народа стоји највише је мјерало
његово просвете, а још најјасније мјерало вр-
једности његовог свештенства. Насад воњака је
од велике морале корист. Голотиња и невоља
је неваљалица у длавовац, а за јорал у свијету и
нема друга, ко ће одговарати као свештеници. Од
њих ће се искази крв народа пропагандије. Они
су сами воње вољу људима, и по родољуба се
знају, а њихове усне науку држе, и кроз њихо-
ва уста Бог говори, и други читати из святих
писма. Ту су уведени ијени од св пароха,
који ће као сунце свијети до вјјека: Обрци код
Страсбурга, Крисот код Франкфурта, којих најспро-
гније и најважно општинске узима данас свака
преко 60.000 ф. за воње, Флиер у Чешкој, тако
бјеше и наш св. старца парох Паво Бибаћ у
Мезеници, којег ће се неке споминати док буде
Срба било. Таких св. пароха има данас све
више у свију народа око нас. Хоће ли се и оне
наше старе и свете свештенике породице про-
будити, које пуно воњака имају, и рај привоје-
дајући свуда свуда га око себе и својих длавова.
И-маштарији су од поставка били узори у
воњарству. Над свима стоји онај картауски код
Парижа, који прошато стољећа преко 40 милијона
најдлавошних разладе. Из епископских
дворова треба покрет да изађе. Онда да се и
како говори за свештенике. Кад се владице
ставу за тим и своје свештенике закову, онда
ће у часу синуги рај од воњака љешне мога.

Исто тако могу и учитељи са школског
дјетца да учине. У нас у Угарској има по
150.000 за школу дјетца. Нека свака само 20 до
30 зрни сјехена или комитје засади, пак је за
годину дана длавова 3 до 4 милијона воњака, а
за 10 г. или једна трећина учитељске службе
пуна земља, које ће нах прије него што она
дјца људи буду носити сваке год. на 30 до 40
милијона ф. а у наћ ила сила више празних
земља, и свако дјете може сто пута више ко-
штица и сјемења сваке год. у земљу заронити. А
сва дјца воле то и радо ће све шта треба ра-
дати. Ту су навелене њиге корист од тога ра-
да у погледу васпитања и какав благотворан у-
пан има воће с педагошког погледа.

Али и по учитеље је парам дјетца од вели-
ке корист. С тога је и у дужности стављено
длаво воњака с дјетом и води се о томе рачун,
а ниште и понос учитељске. Просвета народа
поглавати је изод школе. Ње с воњем рјаво стоји
и просветом ово упоред впе, и што је ће више
воњака изјесити је знак умности и поноса учите-
ља и свештеника у оном јесту. Ниште и соп-
ствени интерес учитеља. Свуда је тужбе, да су учитељске
плате мале, и да неће школоз из боље
поћи, док се те плате знатно не поправе; а ту
могу сами највише помоћи настојећи да народ
што више воњака дладе. Више ово до њих стоји,
него до кога, и није кривце до народа, него
њихове нежестине с народом. Ту су навелени
причјери, како учитељи који хоће, на стотине ф.

узлажу сваке год. продаји калачи, а на калачу
до ф. за воње опрељено за трговину.

Најпослије ниште и интерес сваки дјетца, да
свако за дјетаства себи подигне омак љевог
кшићала, што ниште.

Овим ће учитељи данас у својој невољи
свижа више заврједити него учеољ читаву длаво-
сану; а за изучење учитеља доје се практичних
течајев. Најлепши за нас је у Кластервалбуру
код Беча. Са 100 ф. може сваки оћиди научити
и доћи, а то може свака већа општина која више
учитеља плаћа једном дану. Епархијски одбора
позвали су нас општина на прилоге.

Најпослије навелено је: како ми у погледу
школа и цркви, учитеља и свештеника пронајаво
од сиротине, а овамо стојику у предлажи на-
благословенија за воње и њомоко богатји бити,
него на који од сусједних народа, па на колико
тако фабрику и индустрија радла.

Али треба и сви остали разумни и свјесни да
помогну свештенике и учитеље у овој раду, ила
много причјера од људи, који умјеше своје свеш-
тенике и учитеље пробудити, то се заузеле за
ово. Сви одлични и богати људи у срећних на-
рода држе у овој свој понос на свим начинама
попљомку длаво плеком воњака. Могу и моћи
људи као о учинити. Причјер св. Јуренде, која о
1 милот јутра земља преко 300.000 мла-
длица позва. Данас се у Америкци закјештавају
тестамента капитална на то, да се у оном јесту што
више длаво воњака, то ила праћ рајев, и сви
хваљено за јештавал над свима. И управе па-
рохова, и вароха потплуможа воњарство свуда,
ће год је агент чојек поност. Зачатије су
свуда више него други за ову стар учинали, а
за своју забаву длавоу пагучи и чардакије, ко-
је много више носе, него њени занит. И свака
добра длавоваца као само неколико воњака длаво
учити кућа много корист и радости, а многој су
у старости те воње боља хранитица него њени
неблагодари сви или ћерка. И које најке воде,
да свиови садувају најчистију кућу и земљу нећа
воње длаво, ове и по сврта најчистијој ачу, да
не пушта из шака оне своје љевоке земље и
славе и господарства ни пријатеља.

Али најбоље унаприједи стар ову воњарску
друштва. Ту је навелено шта све воњарске дру-
штва раде и смиллају и била је рајет: о дру-
штвеним воњанима, вложба воња и свечелости-
ма, о рутинских учитељима, воњарских течајевима,
збиркама, списима, књигама, длавошима, и награ-
дама и др. и користи од свачега. Ту је за узор
стављено славно чешко воњарско друштво и тога
највећи помажа св. гроу Карло Котек, воја за
свој рад у овој струци највећу на свијету славу
заслужује. Ту је навелено много, шта је и како
то друштво радило, али и успјело, и данас стоји
Чешко као пуна кошница, ила преко 20 милијона
воњака рађајућих, а до коју год. баче много ви-
ше, што ће оној младој земљи богатства начинити,
како ће се у свијету мало нића. Овако друштво
треба и нама и ко за тим стане, да се успловои
ијаве у народу заслуге као и онај во највећу
зачуднику учини.

Још приче ће се подић воње и одржати,
кад сваки општина, као по Њемачкој и Чешкој
погоди вјешта воњара и чувара, па да тај удара
за све. Ила их у Чешкој, Моравској, Штајерској,
Крањској за 4 или 5 сто ф. Ње год се ово уз-
нано опазно се длаво напредак. Више овај
вриједи у јесту него књиге и говори, у меда
сваки вид шта се и како се ради. Ту су наве-
дени услови, како се ова погода и плаћају. У
Њемачкој длаје се 30 до 35 ф. од свако 1000
воњака за рад. Још би ваљало и ште обнелати,
да сваке године длаво на 40 до 50 хиљада мла-
длица које ће се становницима на поклон давати,
под условом, ако одчувају, другачије да влате. Ту
је разложена корист расадника, а ако се данас
препоручују сребок и окружни, али, ако би сваки
општина требала свако год. да отуда прили
по 40 до 50 хиљада, то би требале вјељве за-
плате од земље, које ни јаји срез ни округ ве-
ма на располагане.

Још даље ће поћи ова стар ако се длаво
воњарске школе, па да се научно вјештачки око
воњака ради. А школе су ове најјештавије, до-
вољно је један професор, дакле 1000 до 1200
ф. плате, свака длавошња може по 1 држати, тај
професор ила би давати и течајење за учитеље,
мога би бити и путнички учитељ и надзорник
општинских воњака. Оснивање ових школа нај-
већа је длаво заслужба. Прошло је вриеме не-
зналица господарства, данас треба практичних
знања, у нас је сила нише земље у рукама са

овога страшног закоулка расуђања за ово последње 20 год. а даје све неће па и рђаве године навањале, те су данас ога ратарска знања свиња нужна, и ове ће школе без подна, да онда ће и друге проицети, а из оних и оне ће пропасти. Ту су претрешене и ратар. школе по Угарској, 3 на 15 милијона народа, сатара и знае, како се и у највишим пославним круговима унава, шта земљи на ово данас оскудно вријеме треба. На мјесто ратарске дизати ратарске школе и данас још неопознато је. Наши епархијски школски одбори повали су све општине на доброволне прилоге рад подизања ових школа, и многе су се одвајале, највећа честита општина Ирег, која је 10 пута више завјештала, и ставила за узор, и јавно изречена захвалност честитих чланова и председнику, што су положили основ школи од негоднега змањаја за благостање народа.

Напоњаску говорено је о највећем фактору у цијелој акцији овој о властима и влади, и наведено: да ће најбоља успјеха бити, кад влада ово у своје шаше узме и за тив стале. Сви су други мал и слаб према влади, нити имају ових средстава ни оне снаге, влада може наћи најбоље луце за воћаре и за процесоре, или и образовати их за то; она може подићи школе, за 1 гинизију 12 ових школа оном државном помоћу што доје владин црквица, па се праве процјени и пароси, може нам дати гомили ових школа: воћарских, свиларских, пчеларских, виноградских, ратарских, сточарских и других, ће је све по 1 процесор доплати, које би сву земљу обогатило и оне просјачке свијетске нацине, влада може најбоље вредити практичне тежаче у сваком крају земље, и предмет овј да се својски изради на свима препарицијама и богословјама, а не би се осрамнотиле овим ни високоучене реалке и гинизије. Она може дати и највеће награде, и најбоље обезбати свјетство и учитеље на судјеловиње и слуди завести општине воћаре и среске и окупне надзорнике, да биде ће бити несуд друкова игра. А влада ова и других средстава, та у ње су све помети, све новци и сва снага, па свијет да преобрази. Сви најваскуснији људи стоје јој на расположењу и радо ће за ову прекорисну ствар све чинити, само да је и у влади озбиљне воље, па не жидити ни чега, што треба за извршење. Нека највасле употребити и снагу, па сви ће јој благодарили, као они примјери у Београдској и по другим крајевима. Том приликом наведено је како влада може и помоћу војника сву земљу насадити, а само с неколико дана овога племенитог рада у години, који не може бити на повишење чина. Још наше може помоћу заточеника, које све може пресидити, да науче све шта око воћка треба, само с овима може се неколико год. испунити сву земљу овог срева из округа воћкама, па би им могла аешто и квалне одустити и вешто заслуге дати и у штедионице за њих до изласка из апса ставити.

Том приликом је речено, како су државни расадници од преголеке важности, па да се дику и из њих лају младике свиња на воклон, под условом, ако не одрже, да плате. Али ових државних још нема, сам један стоји књажевски у Топчидеру. Ови расадници треба да буду данас једно од првих питања државних, и ко их тив учини, начиниће државу већу и сипшију него и којом војском. А влада, која има снагу има и дужност, да је употребити на корист своју и својих и прво су позване финансијске власти, које даље наређују на народ и у производњи подигну, у томе је мудрост, а измишљањем татула од данака, где се снагом овако до ижиче дође није поможемо. Турин су се тим упропастили. Али и судске и црквене власти дужне су припохоћи. Глад и голотина је грешник и злочица, они вуно лице и апсане за цијело не на дику судских па архивних власти, којих је залага, ствар тако удешаваги, да оних нестане. И оном је приликом опет наведено, да није узрок сиротиње ланост народа, него незнање, а незнању унаога тјела као што је држава није крива трупица, која свуд представља вољу масу него је крива глава и срце који преставају свјест и ум и вољу и то су осам нитезгеније још и све власти. Нека даље наведе и то прво на најсиротињавије општине да се ове што гирају врво помоћу и дигну, јер као што је срамота за домаћег старјешину, кад му чељад иду голо и гладна, а

није хвале на општинским старјешинама кад општине пропадају од сиротиње, тако није дику ни за среске ни окупне власти, кад им народ робује, а може се обогатити, па не може ни земљески владама слабе бити, кад народ пропада од сиротиње, та овђе је у оном цијету од најучен х мжева свудено и знања и искуства што год га има на свијету.

Највасле наведене су и сретње код саме владе, а то су не удесне наредбе и немарно чиновиштво, кад стручњаци практичне и најизвршљивије наредбе начине онда влада и гноздена рука, да их изведе. Живе наредбе, жива дјела, жив чиновник је живац у држави, а он је труо чир. Па онога чиновника ко помоће храну људску изожити, влада као највећег добротвара позити и показати и адресе влади за њега подносити да га диже, и прије тика него војсковођа, за побједу душњана споменке дизати, јер су глава и годитиња и болести највеће душњани и побједи најсветија од побједи.

На завршетку предавања наведен је и примјер од властних старјешина, која је у великом што у малом досађах честитих старјешина, један од најљачих побуда за чиновништво. Ђе се началници и велики жувањи побужу да воде вође, ту ће сви чиновници завољети, и више њима за љубав изводити, и ће буду господари од земља производња земље да виде и воље, ту ће ницита вољка без краја, што чаровног садом вла сваког погледа илациони воћка старјети.

Предавач је закључио говор с тим да је ујерно све, да је вољка најблагословенија од свијет распада, и да је треба свики гаје год ко вјеста има да диже, па да се ће само одбоје сиротиња и болештина и невоља, него отворе знатни извори хране и дрвања и благостања народијега, а тим још дјешне развије и понос и честитост народа.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Први српски златни новци.) „Отаџбина“ београдски периодички лист јавља, да ће у својој списици за мјесец Април доијет извјештај о златним новцима краља Милутина, цара Душана, краља Вукотина и кнеза Дазара. Ово су — вели „Видољан“ — први српски златни новци, који су проиђени и таква су риједност, да се досад није ни знало, јесу ли Срби имали кадгод златних новца.

(Строј за савурност.) Американци су у сваком чудно главе. Један смислио је строј, како би сав град био спојен с редарством, те само у часу нужде куцнуо и већ се помоћ одазвала. Из сваке куће или из неколико кућа ишле би жиче у средњих редарствених Уред. Једна жича из сваке куће иди из неколико кућа донашала би вјест, да се је које зло догодило, или ватра, или дупежа. Како се па строју у кући највјести дотична казала, тако би у редарственом уреду поквалила друга казала, што се је догодило, дали ватра или крађа. Друга жича куцала би на строју код редарства, док се редарство неогласи. Трећи строј показивао би некоко сам о себи, одакле главо долази те догласујућа стравка већи жарина ни споињати гаје је, јер би трећи строј сам наизначивао. Идеја је дакле јасна и стројени, ако су кокови се описују, тако једноставна да би их свако брзо знао употребити. Значево је мало изловити, но сва је прилика, да у ствари није шале. Ако се впроуче и почне работи, може се усавршити, а тада би била завста од велике користи.

(Чудновати и а с а о в и.) Недавно освану во улцама у Станиславу у Галицији на кућама објави, да је бивши неки вољски емигрант преживио. Покојника искитила је пољска демократска странка необичним насловима. Објави је гласила: „Петар Минасовић, командант мађарској војски, роб у Шинцбергу, војник у сатнији казачника, г. 1863 чиновник народне владе, бегуница аустријски, водавски држављанин, преживио је 9. Априла у 51. години и т. д.“

(Друштво претла и јех.) У Вратислави има досад већ 360 друштва, но од њеби дан још се једно устројио и то посве чудновато. У некој крчки држало је ново „друштво претлаијех“ прву своју главну скупштину. Сврха му је настојати да буду чланови здрави. Ко не вагне најмање 180 зунти, не може у друштво ступити.

Председник ће бити љечив, но дебео љечив. Друштво ће се бринути, какове су воде члановима најкорисније, и и иначе настојати за право љскарије, можда за вино и пиво. Друштво ће особито важне судјеловане именозати почастима члановима.

(Пострадала од свијега.) Пашу „Н. Листу“ из Подрага 3. о. ж. „Страшно вријеме које је ударило ноћом 26. о. м.: затече у овим пустарама 8 јадних личвак чобана, са 54 вола и 11 кова. Јадници да макар себи живот спасу, дадоше се у бјег, ће срџа послужити четворица утећи, једна жива, у Подраг. Друга четири у у Јасенице кренуше, али од ових, бжежеби низ стржените стигише, један изнемогло и сутра дан умре, а то је Јован Млоуд из Метка. Говела и коња оста ирвених у свијезу 24.

(Крађа у цариградској цариниари) Из Цариграда јављују да је у оиданљем љуруку одкривена крађа од 20.000 турских лира. Чиновници котара велеског (У Македонији) присвојише 9048 лира. Сличне вјести могу се читати сваке неђеље и у нашим турским службеним листовима.

О Г Л А С И.

Шрајсерове велике природописне слике за мд.

Да би смо одговорили давно осјећаној потреби изочигледне наставе у природопису, постарали смо се да гравје слике са српским написом и тумачењем снабдејемо буду, те их сада као среске слике свиња школах најтоплије препоручујемо. Ове се слике дијеле у четири дијела а сваки дио има 5 таблица. Први дио садржава сисавце, други птице, трећи амфибије, рибе и т. д. а четврти растине. Сваки дио стаје ф. 7.25. Таблице су приљепљене на платну и имају тврде корице.

Школа основнога чинања за гародке школе.

Систематично уредно и кратким уводом снабдео Петар Мужак.

Ово дело измишло је поодавно на чешком језику и степило је веовић љен глас тако, да се и на руски преложи. Ми смо се постарали, да се оно угледно свијета и у српском преводу који је из вџера једног од наших знатијих млађих педагога потекао. Српске школе јавично ће поздравити ово дело, које је за науку о цртању добро дошло. Оно има 12 стр. текста а 96 слика и стоји ф. 1.80 а за ученике иду уз ту „Школу“.

Теке за цртање,

којима је цијена 6 нов. Ове су теке по стигмоградској методи израђене.

Све ове ствари препоручујемо важни свију наших школа да их прилично наруче на школске књиге и учела набавити изводе. Наручбине извршујемо тачно с платом у наточ.

Павичево, 4. Фебруара 1875.

Књижара браће Јовановића.

О Г Л А С.

У неђељу, 27. ф. м. држаће се јавна лпцитација руја у сенатској канцеларији. Ко жели узети, нећ дође истога дана на речено мјесто.

Из сенатске сјединице 11. Априла 1875.

О Б Ј А В А.

Моју казину на мору, на највећем вјесту и штећници љетици, препоручујемо оиданљем грађанству и путницима. Дооре баре и пања разноврсна жоћи ће се у свако доба добити са послугом брзом и узудном.

Котор, 10. Априла 1875.

Лазо Јовановић.

Страну пошту ивјеско јуче добили, за то азостају „Новости“.

Штампано у државној штампарији.